

بررسی و مقایسه سبک‌های هویت و عوامل مرتبط با آن در دانش‌آموزان نوجوان شاهد

دکتر نظام هاشمی^۱

سید عباس رضوی^۲

تاریخ پذیرش:

تاریخ وصول:

چکیده

هدف مطالعه حاضر بررسی سبک‌های هویتی دانش‌آموزان نوجوان شاهد و عوامل مرتبط با آن بود. بدین منظور، از میان جامعه آماری این مطالعه، ۳۶۶ دانش‌آموز نوجوان مدارس دخترانه و پسرانه ۱۲ تا ۱۸ ساله شاهد به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای برگزیده شدند. برای انجام این پژوهش از پرسشنامه سبک‌های هویت، مقیاس کنارآیی نوجوانان، و مقیاس عملکرد خانواده استفاده شد. یافته‌های این پژوهش نشان داد که: (۱) بین سبک‌های هویتی دانش‌آموزان دختر و پسر به جز در سبک سردرگم/اجتنابی تفاوت دیده نمی‌شود. (۲) بین سن، برخی از مؤلفه‌های عملکرد خانواده و سبک‌های هویتی رابطه معناداری دیده شد، (۳) بین سبک‌های هویتی و سبک‌های کنار آمدن یا مقابله رابطه معنادار مشاهده شد. نتیجه این که شکل‌گیری هویت در نوجوانان شاهد تفاوتی با سایر نوجوانان ندارد. از سوی دیگر، نوجوانان دارای هویت موفق در خانواده‌هایی رشد می‌کنند که در آنها اعضای خانواده با یکدیگر روابط عاطفی خوبی دارند.

واژگان کلیدی: سبک‌های هویتی، هویت‌یابی، سبک‌های مقابله‌ای، عملکرد خانواده، نوجوان، دانش‌آموز شاهد.

۱- عضو هیأت علمی دانشگاه علوم انتظامی

۲- عضو هیأت علمی دانشگاه شهید چمران

مقدمه

دوران نوجوانی، یکی از حساس‌ترین مراحل زندگی هر فرد است و این دورانی است که حتی دشوارتر از سال‌های کودکی تلقی شده است. شاید دلیل آن باشد که در این دوران تغییرات قابل توجهی از نظر جسمی، روان‌شناختی، شناخت، هیجانی و روابط اجتماعی در فرد رخ می‌دهد. گاه این تعبیرات چندان شدید است که اغلب والدین از اینکه نوجوانشان روزی سر حال و روزی دیگر غمگین و گوشه‌گیر است، تعجب می‌کند و گاهی از این وضعیت شکایت دارند. این درحالی است که، نوجوان علاوه بر کنار آمدن با همه این تغییرات، باید بکوشد تا هویتی برای خود کسب کند. در واقع وی باید پاسخ مشخص را برای این سؤال قدیمی بیابد که «من کیستم؟». بنابراین یکی از تکالیف اساس نوجوان هویت‌یابی است. نوجوان باید بتواند تمایزی بین خود و دیگران قائل شود؛ اگرچه، چنین تکلیفی در نظر برخی روان‌شناسان مانند اریکسون در طول زندگی پیش روی افراد است، اما سؤال «من کیستم» به طور مفصل در دوران نوجوانی پاسخ داده می‌شود.

اریکسون (۱۹۸۶) در تعریف هویت می‌گوید: هر عامل رشدی که به نوجوان کمک کند تا با اطمینان درک کند که از دیگران متمایز است در حد معقولی ثابت و یکپارچگی دارد در طول زمان تداوم دارد و خود را شبیه به آن چیزی که دیگران درک می‌کنند بداند که سبب می‌شود که در نوجوان احساس هویت کامل ایجاد شود. و هر عامل که در این استنباطی و نوجوان است خودش خلل ایجاد کند باعث سردرگمی هویت و ناتوانی در دست یکپارچگی و تداوم روان‌شناختی می‌شود. بحران هویت دوره‌ای است در نوجوانی که ویژگی آن عدم یقین قابل ملاحظه‌ای درباره خود و نقشی که نوجوان باید آن را در جامعه ایفا کند. از نظر کسانی چون اریکسون چنین بحرانی برای هر نوجوانی رخ می‌دهد و حل کامل آن منجر به هویت‌یابی و در نتیجه ایجاد صمیمیت و عدم آن باعث سردرگمی نوجوان می‌شود. البته در ایجاد بحران هویت برای همه نوجوانان بعضی روان‌شناسان تشکیک کرده‌اند. آن‌ها اعتقاد دارند برای بسیاری از نوجوانان هویت شکل می‌گیرد بدون این که آن‌ها دچار تنش و اضطراب شدید شوند. تقریباً ۱۰ تا ۲۰ درصد از نوجوانان چنین بحرانی جدی را تجربه می‌کند به گونه‌ای که دچار مشکلات شدید روانی می‌شوند (باکاتلو

و دیلر، ۱۹۹۵). بنابراین دیدگاه برخی مانند اریکسون که معتقدند هر نوجوانی با بحران هویت دست و پنجه نرم می‌کند، ممکن است کاملاً صحیح نباشد. این بدان معنا نیست که بعضی از نوجوانان با سؤال «من کیستم» هرگز روبرو نخواهند شد؛ بلکه اگرچه نوجوان به صورت آشکاری چنین سؤالی را از خود نمی‌پرسد ولی مشغولیت ذهنی او حول محور یافتن خود و انسجام دادن به تجربیات درباره خود است.

تغییرات اساسی که در خلال سال‌های نوجوانی رخ می‌دهد مانند تغییرات بیولوژیک ناشی از بلوغ، وجود نوجوان به یک رشته ارتباطات و وسیع تر با همسالان و آغاز تصمیم‌گیری‌های بلندمدت در ارتباط با آینده، همگی نوجوان را به این چالش روبه‌رو می‌سازد که او کیست و چیست؟! قدم‌های اولیه برای تعریف خود، کوشش‌هایی است برای اتحاد و یگانگی شخصیت. به عبارتی، نوجوان تلاش می‌کند تا هیجانات افکار و رفتارهای خود را با ثبات کند به طوری که از یک موقعیت به موقعیت دیگر تغییر چندانی در آنها ظاهر نشود. نوجوان در این حال کوشش می‌کند تا مرزهای هویت خود را جستجو کند و احساس یکپارچه‌ای از خودش و بسیاری از نقش‌هایی که ارتباط با جوانی و بزرگسالی است ارائه دهد. در جریان تلاش برای یافتن «خود واقعی»، نوجوانان معمولاً خودهای دیگری را تجربه می‌کنند؛ بدین معنی که، آنها ادراک متفاوتی از خود در موقعیت‌های متفاوت مثل گروه دوستان، خانواده، مدرسه و اجتماع دارند. آنها می‌خواهند بدانند چه کسی هستند، در گروه‌های مختلف در چه نقشی ظاهر شوند، چه کسی می‌خواهند باشند، و یا چه کسی نمی‌خواهند باشند. آگاهی از نقش‌های متفاوت، بسیاری از نوجوانان را به این فکر وامی‌دارد که «خود واقعی» آنها چیست (باکاتکو و دیلر، ۱۹۹۵). همراه با جستجو در خلال خودهای متعدد، ممکن است نوجوان خود غیرواقعی و غلطی را برگزیند. خود غیرواقعی، رفتار و افکاری است که مغایر با هسته مرکزی و وجودی نوجوان است. نوجوان اگر بتواند گام‌های هویت‌یابی را موفق بردارد خواهد توانست احساس مثبت و ثابتی از وجود خود داشته باشد. این مهم است که نوجوان یکتایی و تداوم وجودی خود را احساس کند چرا که او را برای پذیرش نقشهای بزرگسالی آماده می‌سازد.

بر اساس شواهد و تجربه وجود مسیر هویت‌یابی جوانان ایرانی با دشواری‌های متعددی روبرو است. آرزوها و اهداف بسیاری از جوانان تنها در یک جزء خلاصه شده و آن ورود به دانشگاه است. به نظر می‌رسد خانواده و شرایط ایجاد شده در جامعه به سمتی حرکت کرده که نوجوان ایرانی را به ناچار در مقابل انتخابی قرار داده است که به مثال همه یا هیچ است. نوجوان یا می‌تواند یا نمی‌تواند وارد دانشگاه شود. او دانشگاه را راه دستیابی به تمامی اهداف، از جمله مقبولیت اجتماعی، خود پنداره مثبت و احساس خوبی که خانواده می‌تواند به نوجوان انتقال دهد، انتخاب شغل، رسیدن به زندگی کم در دسترتر، و خلاصه یافتن راه زندگی آینده می‌داند. اگرچه چنین احساس مبهمی در او شکل گرفته است ولی هنوز نمی‌داند از دانشگاه چه می‌خواهد. به علاوه، یافتن شغل، مشغول شدن به آن، و شروع زندگی بزرگسالی، فشار زیادی بر نوجوان وارد می‌سازد. جوان ایرانی دیگر کمتر می‌تواند انتظارات خانواده و خودش از «خود» را برآورده سازد. افرادی که دچار گم‌گشتگی هویت می‌شوند، درک درستی از نقش‌های جنسیتی و ارزش‌ها ندارند. آنها نمی‌توانند راه خود را بیابند و به نظر آشفته و تکانشی هستند و در روابط بین فردی مناسبی برقرار نمی‌سازند. از آنجا که هدف بلندمدتی را بر نمی‌گزینند، نمی‌دانند در شرایطی که قرار دارند، چه کار کنند. در عوض افرادی که دارای هویت موفق هستند، نسبت به خود و جامعه دارای تعهدند. آنها وظایف محوله را به خوبی انجام می‌دهند، خودپنداره و عزت نفس بالایی دارند و دارای اهداف بلندمدت مشخص در زندگی هستند. آنها خود را در انتخاب‌هایشان سهیم می‌دانند و دقیقاً به همین سبب خود را مسئول می‌دانند. چنین افرادی به ارزش‌ها پایبند هستند.

به‌طور خلاصه می‌توان گفت اگر چه فرایند هویت‌یابی در دوران نوجوانی بروز می‌کند ولی اثرات آن طولانی‌مدت و دیرپا است. از سوی دیگر، اگر چه شواهد موجود اندک است، ولی نشان می‌دهد که چگونگی هویت‌یابی با ویژگی‌های شخصیتی (اساس مبنایی - زیستی رفتار و طرز تفکر)، نحوه تربیت فرزندان و جو خانواده، و همچنین شیوه‌های حل مشکل مرتبط است. در مطالعه حاضر، بر آنیم که وجود چنین ارتباط‌هایی را روی نوجوانانی که فاقد پدر هستند بررسی نماییم. فقدان پدر اگرچه برای عده‌ای می‌تواند

فشارزا نباشد اما برای خانواده‌های شاهد به سبب انتظارات اجتماعی می‌تواند عامل فشار زایی از نظر فرزندان شاهد تفسیر شود. جامعه انتظار دارد که فرزندان شاهد و خانواده‌های آنان، نگرش‌ها، تفکرات و رفتارهای به خصوص داشته باشند. آنها به عنوان الگوهایی برای سایر افراد جامعه قلمداد می‌شوند و همه اینها موقعیت فرزندان و خانواده شهدا را در جامعه بسیار حساس کرده است. حال می‌خواهیم بدانیم نوجوانان و جوانانی که فرزند شهید هستند تحت چه شرایطی و چگونه هویت خود را سازماندهی می‌کنند؟ کدام عوامل خانوادگی و جهت‌گیری حل مسئله با چه نوع از سبک هویت آنها مرتبط است؟ پیش‌بینی ما این است که سردرگمی نوجوانان و جوانان شاهد به واسطه انتظارات اجتماعی و تغییرات سریع اجتماعی که در سالهای اخیر رخ داده است بسیار زیاد است. آنها ممکن است در مقایسه با افراد همسن خود بیشتر به هویت موفق دست یابند. در این مطالعه کوشش گردیده تا به این سؤال اساسی پاسخ داده شود که چه شرایط و عواملی با هویت موفق و ناموفق جوانان مرتبط است. این مطالعه در میان دانش‌آموزان شاهد دختر و پسر سنین ۱۲ الی ۱۸ سال شهر تهران انجام شده است.

مروری بر برخی پژوهش‌ها

در خصوص هویت، هویت‌یابی، بحران هویت و عوامل مرتبط با آنها تحقیقات بسیار زیادی انجام شده است. اما پژوهش‌های انجام شده در این زمینه و در ارتباط با دانش‌آموزان شاهد کمتر است. برای نمونه، مکوند حسینی (۱۳۸۶) در پژوهشی، رابطه هویت‌یابی و سلامت روانی نوجوانان شاهد را بررسی کرده است. نتایج بدست آمده حاکی از آن است که میان منزلت‌های عقیدتی دنباله‌رو و بحران‌زاده از نظر نشانه‌های اختلال در عملکرد اجتماعی تفاوت وجود دارد و منزلت دنباله‌رو دارای اختلال کمتری است. میان منزلت عقیدتی هویت‌یافته و سردرگم نیز از نظر نشانه‌های افسردگی وخیم تفاوت معنادار وجود دارد و منزلت هویت‌یافته دارای نشانه‌های افسردگی کمتری است.

تحقیقات انجام شده در ارتباط با هویت، تأثیر عوامل مختلف در هویت‌یابی را نشان داده است. برای مثال، نتایج برخی از پژوهش‌ها حاکی از آن است که دختران تفاوت

معناداری را در استفاده از سبک هویت اطلاعاتی^۱ نسبت به پسران نشان می‌دهند؛ در حالی که، در ارتباط با سبک هویت هنجاری^۲ و سبک سردرگم/اجتنابی^۳ بین دو جنس تفاوت معناداری وجود ندارد (حجازی و فرتاش، ۱۳۸۵؛ دانشورپور و همکاران، ۱۳۸۶؛ برزونسکی، ۱۹۹۲؛ برزونسکی و کوک^۴، ۲۰۰۰). در پژوهش‌های مذکور نشان داده شده است که زنان به صورت معناداری نسبت به مردان نمرات بالاتری را در سبک هویت اطلاعاتی کسب می‌کنند.

فیلیس (۲۰۰۸) نیز رابطه سن و سبک هویتی را آشکار ساخته است. همچنین دانشورپور و همکاران (۱۳۸۶) در پژوهشی نشان دادند که نمرات سبک هویت افراد در پایه‌های مختلف تحصیلی متفاوت است و به سن بستگی دارد، این در حالی است که ادبی (۱۳۷۹) بر خلاف این یافته، اظهار می‌دارد وضعیت هویتی به سن افراد بستگی ندارد. در تحقیقی دیگر، شکری و همکاران (۱۳۸۶) در زمینه تفاوت‌های فردی در سبک‌های هویت و بهزیستی روانشناختی پژوهشی انجام دادند. این پژوهش نشان داد که اجتناب از مواجهه با مسائل مربوط به هویت با بهزیستی روانشناختی رابطه منفی دارد؛ به علاوه براساس یافته دیگر این تحقیق، نه تنها وجود تعهد، بلکه شیوه مواجهه با تکالیف و موضوعات مربوط به هویت نیز در پیش بینی بهزیستی روانشناختی افراد بسیار مهم است. همچنین رجایی، بیاضی و حبیبی پور (۱۳۸۸) نشان دادند افراد جوانی که نمره های بالایی در باورهای مذهبی اساسی (خداوند، هستی، انسان) داشتند، در بحران هویت نمره‌های کمتر و در سلامت عمومی نمره‌های بیشتری کسب کردند. به عبارت دیگر هر چه میزان باورهای مذهبی اساسی در جوانان بالاتر و قوی‌تر باشد، میزان بحران هویت در آنها کمتر و سلامت عمومی در آنها بالاتر خواهد بود. تحقیقات دیگری نظیر ارشد خرگردی (۱۳۸۱)؛ باتز^۵ و همکاران (۲۰۰۲)؛ مایرز (۲۰۰۰)؛ و آندرو^۶ (۲۰۰۰) نیز مآید این رابطه هستند.

1. informational style
2. normative style
3. diffuse/avoidant style
4. Kuk
5. Baetz
6. Andrew

فرزانه خو، یارمحمدیان و مولوی (۱۳۸۸) نیز در پژوهشی، تأثیر عملکرد کلی خانواده بر وضعیت هویت دانش‌آموزان دبیرستانی را بررسی کردند و نشان دادند که بین عملکرد کلی خانواده و سه وضعیت هویت آشفته، تعلیق در هویت‌یابی، و هویت زود شکل گرفته رابطه معناداری وجود دارد، اما بین عملکرد کلی خانواده و هویت تحقق یافته، رابطه معنی‌داری وجود ندارد. آنان همچنین اظهار می‌دارند که نه تنها عامل عملکرد خانواده بلکه عوامل فرهنگی و میزان جدایی فردیت نیز در دستیابی به هویت بسیار مؤثر است و می‌تواند در شکل‌گیری هویت تأثیرگذار باشد. از طرف دیگر باید به تأثیر کودک بر رفتار والدین و دوجانبه بودن روابط والدین-نوجوان در مورد رفتارهای مشکل‌آفرین و هویت‌یابی در دوران نوجوانی نیز توجه شود.

اهداف پژوهش

هدف کلی این پژوهش بررسی سبک‌های هویتی دانش‌آموزان شاهد و عوامل مرتبط با آن است. هدف اختصاصی پژوهش حاضر افزایش دانش درباره توزیع وضعیت‌های مختلف هویت و نوجوانان شاهد، نحوه تعاملات خانواده آن‌ها و بررسی راهبردهای حل مسئله آن‌ها؛ بررسی ارتباط هر یک از متغیرهای عملکرد خانوادگی و راهبردهای مقابل آن سبک‌های هویت به منظور اطلاع از عواملی همچون تعاملات خانوادگی و راهبردهای مقابل در سطح‌های مختلف هویت؛ و بالاخره بررسی رابطه عوامل مربوط به عملکرد خانوادگی با سبک‌های هویت است.

سؤال‌های پژوهش

- ۱- توزیع سبک‌های مختلف هویت بین دانش‌آموزان شاهد با توجه به مقطع تحصیلی و جنسیت و سن چگونه است؟
- ۲- چه ارتباطی بین سبک‌های هویت با تعاملات خانوادگی و سبک‌های مقابله‌ای وجود دارد؟

۳- سهم هر یک از متغیرهای عملکرد خانوادگی و سبک‌های مقابله‌ای در پیش‌بینی سبک‌های هویت چگونه است؟

فرضیه‌های پژوهش

- ۱- بین سبک‌های هویت دختران و پسران تفاوتی وجود ندارد.
- ۲- راهبردهای مقابله‌ای در سبک‌های هویتی مختلف متفاوت است.
- ۳- عملکرد خانواده افراد دارای سبک‌های مختلف هویتی مخصوصاً در بودجه فرزندپروری با یکدیگر متفاوت هستند.

تعریف اصطلاحات

سبک‌های هویت^۱ برگرفته از نظریه برزونسکی (۱۹۹۰) است و اشاره دارد به ساز و کارهایی که از طریق آن افراد اطلاعات و تجارب مرتبط با خود را کدگذاری، پردازش، سازماندهی و مرور می‌کنند.

سبک‌های مقابله‌ای^۲ راهبردها و تلاش‌هایی است که فرد هنگام مواجه شدن با خواسته‌هایی که با آسایش روانی او در ارتباط هستند و انطباق و راه تحت فشار قرار می‌دهند، از آن برای حل مسئله استفاده می‌کند (لازاروس نقل از داعی‌پور، ۱۳۷۸). این متغیر به وسیله پرسشنامه مقیاس کنارآیی نوجوانان (فرایدنبرگ و لوئیس، ۱۹۹۳) اندازه‌گیری می‌شود.

عملکرد خانواده^۳ میزان توانایی خانواده برای انطباق با تغییرات ایجاد شده در دوره حیات، حل تعارضات همبستگی بین اعضاء در موفقیت در الگوهای انضباطی، حفظ حدود و ثغور بین افراد و رعایت مقررات و ضوابط حاکم بر خانواده به منظور صیانت از خانواده. این متغیر به وسیله

1. identity styles
2. coping styles
3. family functioning

مجموع نمرات به دست آمده از پرسشنامه عملکرد خانواده (بلوم، ۱۹۸۵) سنجیده می‌شود (پیکرستان، ۱۳۸۰).

روش پژوهش

در مطالعه حاضر به منظور جمع‌آوری اطلاعات از روش پیمایشی استفاده شده است. در این روش غالباً از پرسشنامه و مصاحبه به عنوان ابزار جمع‌آوری اطلاعات استفاده می‌شود. اگر چه به اعتقاد کروگر (۱۹۹۶) بررسی ساختار عمیق هویت غالباً به خاطر استفاده از روش بخصوص پژوهش محدود شده است. به اعتقاد وی روش‌های تحقیق کیفی، آزمایشی و مصاحبه در این زمینه مناسب‌تر به نظر می‌آید، لیکن در مطالعه حاضر به دو دلیل عمده برای بررسی هویت نوجوانان شاهد، از پرسشنامه استفاده شده است؛ اول اینکه، روش‌هایی که موضوع را به طور عمیق مورد بررسی قرار می‌دهند مانند مصاحبه و روش‌های کیفی، نیاز به زمان طولانی دارد. این در حالی است که انجام این تحقیق در گستره وسیع‌تر از نظر اقتصادی مقرون به صرفه نیست. دلیل دوم این که پرسشنامه‌های مورد استفاده در تحقیق حاضر، به راحتی قابل استفاده و دارای اعتبار و روایی قابل قبولی است.

جامعه آماری پژوهش حاضر در برگزیده دانش‌آموزان شاهد به پسر و دختر سنین ۱۲ الی ۱۸ ساله شاغل به تحصیل در مراکز آموزشی شاهد شهر تهران است. شیوه نمونه‌گیری طبقه‌ای سهمی نامساوی، و حجم نمونه برابر با ۳۶۶ نفر از دانش‌آموزان است. بدین منظور پس از اجراء داده‌های حاصل از اجرای پرسشنامه‌ها در نرم‌افزار SPSS ویرایش ۱۱ وارد شد. برخی از آزمودنی‌ها به بخشی یا گاه تمامی یک یا دو پرسشنامه‌ها پاسخ نداده بودند که در فرایند تحلیل کنار گذاشته شدند. بنابراین نمونه آماری به تعداد ۲۴۶ نفر کاهش پیدا کرد. ابزار به کار رفته در مطالعه حاضر از نوع پرسشنامه خود سنجی است که سه ابزار پرسشنامه سبک‌های هویت (برزونسکی، ۱۹۸۹)، مقیاس کنارآیی نوجوانان (فرایدنبرگ و لوئیس، ۱۹۹۳)، و مقیاس عملکرد خانواده (بلوم، ۱۹۸۵). را شامل می‌شود. به منظور تحلیل داده‌ها، علاوه بر روش‌های آماری توصیفی، از آزمونهای استنباطی تحلیل واریانس یک طرفه و تحلیل رگرسیون استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

الف) توزیع سبک‌های هویت بر حسب جنسیت
 آزمودنی‌های شرکت‌کننده در مطالعه حاضر شامل ۸۸ نفر پسر و ۱۵۱ نفر دختر بودند و البته جنسیت ۷ نفر نامشخص است. میانگین نمرات آن‌ها در سبک‌های سه‌گانه هویت همراه با انحراف استاندارد در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱. توزیع سبک اطلاعاتی دانش آموزان به تفکیک جنسیت

انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	جنسیت	
۳/۵۳	۲۷/۵۴	۸۸	دختر	سبک اطلاعاتی
۳/۹۳	۲۷/۳۵	۱۵۱	پسر	
۴/۷۶	۲۴/۹۸	۸۸	دختر	سبک هنجاری
۳/۷۵	۲۴/۵۶	۱۵۱	پسر	
۳/۳۶	۱۸/۵۱	۸۸	دختر	سبک سردرگم / اجتنابی
۳/۸۱	۱۷/۸۸	۱۵۱	پسر	

همان‌گونه که در جدول آمده است نمرات دختران در سطح هویت سردرگم / اجتنابی پایین‌تر از پسران است، اما در سایر سبک‌ها تفاوت چندانی دیده نمی‌شود. به منظور بررسی تفاوت‌ها از تحلیل واریانس یکطرفه استفاده شد، نتایج در جدول ۲ آمده است.

جدول ۲. مقایسه دختران و پسران از نظر سبک هویتی

Sig	F	MS	df	SS		
۰/۷۰	۰/۱۴	۲/۱۰	۱	۲/۱۰۲	بین گروه‌ها	سبک اطلاعاتی
		۱۴/۴۱	۲۳۷	۳۴۱۶/۲۱	درون گروه‌ها	
			۲۳۸	۳۴۱۸/۳۱	کل	
۰/۴۳	۰/۵۶	۹/۷۶	۱	۹/۷۶	بین گروه‌ها	سبک هنجاری
		۱۷/۲۴	۲۳۷	۴۰۸۸/۰۰۹	درون گروه‌ها	
			۲۳۸	۴۰۹۷/۷۷	کل	
۰/۲۰	۱/۶۵	۲۲/۱۰	۱	۲۲/۱۰	بین گروه‌ها	سبک سردرگم / اجتنابی
		۱۳/۳۶	۲۳۷	۳۱۶۷/۸۴	درون گروه‌ها	
			۲۳۸	۳۱۶۷/۸۴	کل	

همان طور که در جدول ۲ نیز مشاهده می‌شود، تفاوت معنی‌داری در سطوح ۰/۰۵ یا ۰/۰۱ بین دختران و پسران در سبک‌های سه‌گانه هویت وجود ندارد. بنابراین، می‌توان گفت بین سبک‌های هویت دختران و پسران تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

ب) سبک‌های هویت و وضعیت تحصیلی آزمودنی‌ها
 اگرچه بررسی رابطه بین سبک‌های هویت و وضعیت تحصیلی آزمودنی‌ها جز اهداف پژوهش حاضر نیست اما می‌تواند ما را در شناخت بیشتر سبک‌های هویت کمک کند. معدل نمرات دانش‌آموزان به عنوان شاخص پیشرفت تحصیلی در نظر گرفته شده است. توزیع نمرات آزمودنی‌ها در سبک‌های هویت براساس معدل آن‌ها در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳. میانگین و انحراف استاندارد آزمودنی‌ها در سبک‌های هویت به تفکیک معدل

معدل	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
۱۷-۲۰	۱۱۳	۲۷/۴۵	۴/۰۹
۱۵-۱۶/۱۹	۴۶	۲۷/۳۹	۲/۵۷
۱۴/۹۹ به پایین	۳۱	۲۶/۱۹	۴/۰۲
۱۷-۲۰	۱۱۳	۲۴/۵۰	۳/۶۷
۱۵-۱۶/۱۹	۴۶	۲۴/۶۵	۳/۹۴
۱۴/۹۹ به پایین	۳۱	۲۴/۶۷	۳/۵۴
۱۷-۲۰	۱۱۳	۱۷/۶۱	۳/۶۱
۱۵-۱۶/۱۹	۴۶	۱۷/۶۰	۳/۵۴
۱۴/۹۹ به پایین	۳۱	۱۹/۸۷	۲/۸۲

در جدول ۳ می‌توان تفاوت‌های آشکاری بین میانگین نمرات آزمودنی‌ها در سبک‌های اطلاعاتی و سردرگم/اجتنابی را مشاهده کرد. برای بررسی معنی‌داری بین تفاوت‌ها از آزمون تحلیل واریانس یکطرفه استفاده شد. ان نتایج تحلیل واریانس در جدول ۴ آمده است.

جدول ۴. مقایسه سبک‌های هویت براساس معدل آزمودنی‌ها

Sig	F	MS	df	SS		
۰/۲۴	۱/۴۰	۲۰/۰۱	۲	۴۰/۰۳	بین گروه‌ها	سبک اطلاعاتی
		۱۴/۲۵	۱۸۷	۲۶۶۵/۷۷	درون گروه‌ها	
			۱۸۹	۲۷۰۵/۸۱	کل	
۰/۹۶	۰/۰۳	۰/۵۷	۲	۱/۱۵	بین گروه‌ها	سبک هنجاری
		۱۵/۱۶	۱۸۷	۲۸۳۵/۴۵	درون گروه‌ها	
			۱۸۹	۲۸۳۶/۶۱	کل	
۰/۰۰۵	۵/۴۶	۶۶/۳۰	۲	۱۳۲/۶۰	بین گروه‌ها	سبک سردرگم / اجتنابی
		۱۲/۱۲	۱۸۷	۲۲۶۷/۳۰	درون گروه‌ها	
			۱۸۹	۲۳۹۹/۹۱	کل	

همان‌گونه که در جدول ۴ آمده است، تفاوت معنی‌داری بین آزمودنی‌ها در سبک سردرگم / اجتنابی وجود دارد $P < ۰/۰۱$ و $F(۲, ۱۸۷) = ۵/۴۶$. این بدان معنی است که افرادی که دارای معدل پایین هستند نمرات بالاتری در سبک سردرگم / اجتنابی کسب کرده‌اند. آزمون تعقیبی شفه نشان داده که این تفاوت بین افراد دارای معدل ۱۴/۹۹ به پایین و افراد دارای معدل ۱۵ به بالا است.

پ) سن و سبک‌های هویت

بررسی ارتباط بین سن و سبک‌های هویت نیز یکی از اهداف مطالعه حاضر است. توزیع ۲۰ میانگین نمرات آزمودنی‌ها در سه سبک به تفکیک سن در جدول ۵ آمده است.

جدول ۵. میانگین و انحراف استاندارد آزمودنی‌ها در سبک‌های هویت به تفکیک سن

انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	حدود سن	
۴/۵۶	۲۷/۶۳	۳۰	۱۲ - ۱۴	سبک اطلاعاتی
۳/۷۵	۲۷/۳۶	۱۷۵	۱۵ - ۱۷	
۳/۳۷	۲۶/۷۸	۲۳	۲۰ - ۱۸	
۳/۸۴	۲۴/۷۰	۳۰	۱۲ - ۱۴	سبک هنجاری
۴/۲۲	۲۴/۷۶	۱۷۵	۱۵ - ۱۷	
۴/۳۳	۲۴/۶۵	۲۳	۲۰ - ۱۸	

۳/۷۸	۱۹/۳۳	۳۰	۱۲ - ۱۴	سبک سردرگم / اجتنابی
۴/۰۵	۱۷/۸۸	۱۷۵	۱۵ - ۱۷	
۳/۶۱	۱۹/۰۸	۲۳	۲۰ - ۱۸	

همان‌گونه که در جدول ۵ نیز آمده است، می‌توان به وضوح تفاوت‌هایی را در نمرات آزمودنی‌ها در سبک‌های اطلاعات و سردرگم / اجتنابی مشاهده کرد. به منظور آزمون معنی‌داری تفاوت‌ها از تحلیل واریانس یکطرفه استفاده شد. نتایج در جدول ۶ آمده است.

جدول ۶. مقایسه سبک‌های هویت براساس سن آزمودنی‌ها

Sig	F	MS	df	SS		
۰/۷۱	۰/۳۳	۴/۸۹	۲	۹/۷۹	بین گروه‌ها	سبک اطلاعاتی
		۱۴/۶۹	۲۲۵	۳۳۰۷/۲	درون گروه‌ها	
			۲۲۷	۳۳۱۶/۹۹	کل	
۰/۹۹	۰/۰۰۸	۰/۱۴	۲	۰/۲۹۵	بین گروه‌ها	سبک هنجاری
		۱۷/۵۴	۲۲۵	۳۹۴۷/۴۳	درون گروه‌ها	
			۲۲۷	۳۹۴۷/۷۳	کل	
۰/۰۵	۲/۸۸	۳۶/۹۵	۲	۷۳/۹۱	بین گروه‌ها	سبک سردرگم / اجتنابی
		۱۲/۸۲	۲۲۵	۲۸۸۶/۲۰	درون گروه‌ها	
			۲۲۷	۲۹۶۰/۱۱	کل	

همان‌گونه که در جدول ۶ نیز مشاهده می‌شود، در سبک سردرگم / اجتنابی بین نمرات آزمودنی‌ها تفاوت معنی‌داری وجود دارد $P=۰/۰۵$ و $F(۲, ۲۲۷)=۲/۸۸$. به منظور بررسی بیشتر این تفاوت آن‌ها آزمون تعقیبی ISD انجام شده. نتیجه نشان داد که این تفاوت در نوجوانان سنین ۱۴ - ۱۲ سال و ۲۰ - ۱۸ سال با ۱۷ - ۱۵ سال هاست. این بدان معنی است که گروه‌های سنی ۱۷ - ۱۵ سال که در اواسط نوجوانی به سر می‌برند نسبت به نوجوانان سنین بالاتر به پایین‌تر خود بیشتر دچار سردرگمی در هویت هستند. روند تغییرات مربوط به سبک‌های هویت براساس سن نشان می‌دهد که سبک هویت اطلاعاتی با افزایش سن به تدریج کاهش و سبک سردرگم افزایش می‌یابد.

ت) ناپدیری و سبک‌های هویت

داده‌ها بیانگر آن است که تعداد ۱۳۶ نفر از همسران شهید در مطالعه حاضر ازدواج مجدد نکرده‌اند؛ در حالی که، ۷۸ نفر آن‌ها ازدواج مجدد به داشته‌اند. جدول ۷ توزیع نمرات دانش‌آموزان براساس وضعیت ازدواج مجدد مادران آنها را نشان می‌دهد.

جدول ۷. توزیع نمرات آزمودنی‌ها در سبک‌های هویت براساس وضعیت ازدواج مادرانشان

وضعیت ازدواج	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
ازدواج مجدد کرده	۷۸	۲۷/۹۴	۳/۹۸
ازدواج مجدد نکرده	۱۳۶	۲۶/۵۷	۳/۶۲
ازدواج مجدد کرده	۷۸	۲۴/۵۷	۳/۷۰
ازدواج مجدد نکرده	۱۳۶	۲۴/۸۴	۴/۵۳
ازدواج مجدد کرده	۷۸	۱۸/۱۸	۳/۶۶
ازدواج مجدد نکرده	۱۳۶	۱۸/۱۹	۳/۵۷

جدول ۷ نشان می‌دهد که تفاوت قابل ملاحظه‌ای در نمرات آزمودنی‌ها در سبک هویت اطلاعاتی وجود دارد. به منظور بررسی معنی‌داری این تفاوت تحلیل واریانس یکطرفه انجام شد. نتایج به دست آمده در جدول ۸ آمده است.

جدول ۸. مقایسه سبک‌های هویت با توجه به وضعیت ازدواج همسران شهدا

Sig	F	MS	df	SS	
۰/۰۴	۳/۹۸	۵۶/۳۶	۱	۵۶/۳۶	بین گروه‌ها
		۱۴/۱۶۰	۲۱۲	۳۰۰۱/۹۱	درون گروه‌ها
			۲۱۳	۳۰۵۸/۳۸	کل
۰/۶۵	۰/۱۹۸	۳/۵۷	۱	۳/۵۷	بین گروه‌ها
		۱۸/۰۷	۲۱۲	۳۸۳۰/۷۹	درون گروه‌ها
			۲۱۳	۳۸۳۴/۳۷	کل
۰/۹۷	۰/۰۰۱	۰/۰۱۲	۱	۰/۰۱۲	بین گروه‌ها
		۱۳	۲۱۲	۲۷۵۷/۸۸	درون گروه‌ها
			۲۱۳	۲۷۵۷/۸۹	کل

نتایج جدول ۸ نشان می‌دهد که در سبک هویت اطلاعاتی، تفاوت معنی‌داری بین نمرات دانش‌آموزانی که مادرانشان ازدواج مجدد کرده‌اند، وجود دارد $P < 0/05$ و $F(1, 213) = 3/98$.

ث) همبسته‌های سبک‌های هویت

یکی از اهداف مطالعه حاضر بررسی رابطه بین سبک‌های هویت و عملکرد خانواده است. عملکرد خانواده شامل ۱۵ حیطه شامل ابزار وجود، گرایش تفریحی، گرایش فرهنگی، تأکیدات مذهبی، سازماندهی، جامعه‌پذیری منبع کنترل بیرونی، آرمان خانواده، گسیختگی، دموکرات، بی‌قید، مستبد و به هم تنیده می‌باشد. بدین منظور ضرایب همبستگی بین هر یک از حیطه‌های ۱۵ گانه عملکرد خانواده و سبک‌های سه‌گانه هویت محاسبه شد (جدول ۹).

همان‌گونه که در جدول آمده است که، سبک‌های هویت اطلاعاتی با هم‌بستگی، ابزار وجود، گرایش‌هایی تفریحی، گرایش‌های فرهنگی، تأکیدات مذهبی، سازماندهی، جامعه‌پذیری، آرمان خانواده و شیوه فرزندپروری دموکرات رابطه مثبت و معنی‌داری در سطوح ۰/۰۱ و ۰/۰۵ دارد. این در حالی است که با بی‌قیدی و بهم‌تنیدگی روابط منفی و معنی‌داری دارد. سبک هویت هنجاری نیز با هم‌بستگی، ابزار وجود، تأکیدات مذهبی، آرمان خانواده، شیوه فرزندپروری مستبد و بهم‌تنیدگی رابطه مثبت و معنی‌داری دارد. در حالی که با هم‌بستگی، ابزار وجود، گرایش تفریحی، گرایش فرهنگی، تأکیدات مذهبی، سازماندهی، جامعه‌پذیری شیوه فرزندپروری دموکرات و آرمان خانواده رابطه منفی و معنی‌داری دارد. به هر حال تأکیدات مذهبی، آرمان خانواده، جامعه‌پذیری، هم‌بستگی و ابزار وجود به ترتیب به قوی‌ترین رابطه مثبت و معنی‌دار را با سبک هویت اطلاعاتی دارند. سطح هویت هنجاری با آرمان خانواده، مستبد، به هم‌تنیدگی، ابزار وجود و هم‌بستگی به ترتیب رابطه قوی دارد.

جدول ۹. ضرایب هم‌بستگی بین سبک‌های هویت و عملکرد خانواده در ۱۵ حیطة

عملکرد خانواده سبک	همبستگی	ابزار وجود	تعارض	گرایش فریبی	گرایش فرهنگی	تأکیدات مذهبی	سازماندهی	جامعه پذیری	منبع کنترل بیرونی	آرمان خانواده	گسستگی	دمکرات	نمی‌قید	بهم تنیده	مستبد
سبک اطلاعاتی	۰/۳۲ (**)	۰/۳۶ (**)	۰/۰۴۱	۰/۱۳ (*)	۰/۲۲ (**)	۰/۳۶ (**)	۰/۱۸ (**)	۰/۳۳۲ (**)	۰/۰۷۲	۰/۳۴	۰/۰۸	۰/۱۷	۰/۱۲	۰/۳۳	۰/۰۷
سبک هنجاری	۰/۱۰ (*)	۰/۱۳ (*)	۰/۰۳	۰/۰۵	۰/۰۴	۰/۱۲ (*)	۰/۰۱	۰/۰۹	۰/۰۵	۰/۲ (**)	۰/۰۹	۰/۰۳	۰/۰۵	۰/۱۵ (**)	۰/۱۷ (**)
سبک سردرگم/اجتنابی	۰/۱۹ (**)	۰/۲۲ (**)	۰/۱۱۰ (*)	۰/۰۱۲ (*)	۰/۲۴ (**)	۰/۱۴ (**)	۰/۱۷ (**)	۰/۱۹ (**)	۰/۱۶ (**)	۰/۱۵ (**)	۰/۰۷۸	۰/۲۲ (**)	۰/۲۸ (**)	۰/۱۵ (**)	۰/۰۹

(**) معنی داری در سطح ۰/۰۱ را نشان می‌دهد.

(*) معنی داری در سطح ۰/۰۵ را نشان می‌دهد.

به منظور بررسی قدرت پیش‌بینی پذیری سبک‌های هویت از روی متغیرهای عملکرد خانواده از تحلیل رگرسیون خطی به روش قدم به قدم استفاده شد. اطلاعات مربوط در جداول ۱۰، ۱۱ و ۱۱ آمده است. جدول ۱۰ مربوط به سبک هویت اطلاعاتی است. متغیرها در سه مرحله متغیر برای پیش‌بینی متغیر وابسته وارد شده که عبارتند از آرمان خانواده، تأکیدات مذهبی و سبک دموکرات.

جدول ۱۰. تحلیل رگرسیون متغیر وابسته سبک اطلاعاتی

مدل	R	RS	Adj Rs	Std. Error
۱	۰/۳۴ (a)	۰/۱۱	۰/۱۱	۳/۵۴
۲	۰/۴۲ (b)	۰/۱۷	۰/۱۷	۳/۴۲
۳	۰/۴۵ (c)	۰/۲۰	۰/۱۹	۳/۳۷

a بیش‌بینی‌ها: (ثابت) آرمان خانواده
 b بیش‌بینی‌ها: (ثابت) آرمان خانواده، تأکیدات مذهبی
 c بیش‌بینی‌ها: (ثابت) آرمان خانواده، تأکیدات مذهبی، سبک دمکرات

جدول ۱۰ نشان می‌دهد که آرمان خانواده به‌تنهایی می‌تواند ۱۱ درصد از تغییرات مربوط به سبک هویت اطلاعاتی را تبیین کند. این متغیر به همراه تأکیدات مذهبی و سبک فرزندپروری دموکرات ۲۰ درصد تغییرات سبک هویت اطلاعاتی را تبیین می‌کنند. بدین ترتیب می‌توان گفت که در بین متغیرهای عملکرد خانواده، تنها سه متغیرها، آرمان خانواده، تأکیدات مذهبی و سبک دموکرات می‌توانند به پیش‌بینی‌های خوبی برای سبک هویت اطلاعاتی باشد.

در جدول ۱۱ نیز اطلاعات مربوط به تحلیل رگرسیون سبک هویت هنجاری و عملکرد خانواده آمده است. همان‌طور که جدول نشان می‌دهد برای سبک هویت هنجاری پیش‌بینی‌های قوی‌ای از میان متغیرهای عملکرد خانواده وجود ندارد. در هر حال متغیر ابزار وجود به‌تنهایی ۰/۰۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته و به همراه آرمان خانواده ۰/۰۸ درصد از تغییرات سبک هویت هنجاری را تبیین می‌کند.

جدول ۱۱. تحلیل رگرسیون متغیر وابسته سبک هویت هنجاری

مدل	R	RS	Adj Rs	Std.Error
۱	۰/۲۶ (a)	۰/۰۶	۰/۰۶	۴/۲۳
۲	۰/۲۹ (b)	۰/۰۸	۰/۰۸	۴/۲۰

a بیش بینی‌ها: (ثابت) ابزار وجود
b بیش بینی‌ها: (ثابت) ابزار وجود، آرمان خانواده

در جدول ۱۲ اطلاعات مربوط به تحلیل رگرسیون سبک هویت سردرگم/اجتنابی و عملکرد خانواده آمده است. داده‌ها نشان می‌دهد که چهار متغیر سبک مستبد، بی‌قیدی، جامعه‌پذیری و منبع کنترل بیرونی بیشترین تغییرات را در سبک هویت سردرگم/اجتنابی تبیین می‌کنند. در این میان سبک تربیت فرزند مستبد به‌تنهایی ۰/۰۶ درصد، سبک مستبد به همراه بی‌قیدی ۱۲ درصد، به همراه جامعه‌پذیری ۱۴ درصد و به همراه منبع کنترل ۱۸ درصد تغییرات متغیر وابسته را نیز می‌توانند تبیین کنند.

جدول ۱۲. تحلیل رگرسیون متغیر وابسته سبک هویت سردرگم و اجتنابی

مدل	R	RS	Adj Rs	Std.Error
۱	۰/۲۵ (a)	۰/۰۶	۱/۰۶	۳/۵۱
۲	۰/۳۵ (b)	۰/۱۲	۰/۱۱	۳/۴۱
۳	۰/۳۸ (c)	۰/۱۴	۰/۱۳	۳/۳۷
۴	۰/۴۲ (d)	۰/۱۸	۰/۱۶	۳/۳۱

a بیش بینی ها: (ثابت) مستبد
 b بیش بینی ها: (ثابت) مستبد، بی قید
 c بیش بینی ها: (ثابت) مستبد، بی قید، جامعه پذیری
 d بیش بینی ها: (ثابت) مستبد، بی قید، جامعه پذیری، منع کنترل بیرونی

ج) سبک‌های هویت و سبک‌های کنارآمدن

جدول ۱۳ همبستگی بین سبک‌های هویت و کنار آمدن را نشان می‌دهد. همان‌گونه که در جدول مشاهده می‌شود، سبک هویت اطلاعاتی (مطابق با وضعیت هویت موفق و دیررس در تئوری مارسیا) رابطه مثبت و معنی‌داری با سبک‌های مقابله‌ای مانند جستجوی حمایت اجتماعی، حل مسئله نگرانی، جستجوی تعلق، اقدام اجتماعی، خودداری، گرایش به معنویت، تمرکز بر جنبه‌های مثبت و مراجعه به متخصص دارد. در مورد سبک هنجاری در مطالعه حاضر با هیچ یک از سبک‌های مقابله‌ای رابطه معنی‌داری به دست نیامد. از سوی دیگر، سبک سردرگم / اجتنابی با جستجوی تعلق، کنار نیامدن، کاهش تنش و سرزنش خود رابطه مثبت و معنی‌داری دارد که در آن حل مسئله، تلاش و تمرکز مثبت رابطه معنی‌دار منفی دارد.

جدول ۱۳. همبستگی بین سبک‌های هویت و سبک‌های کنار آمدن

سبک کنار آمدن سبک هویت	حمایت اجتماعی	حل مسأله	تلاش	نگرانی	کنک گرفتن از دوستان	جستجوی تعلق	تفکر آرزومندانه	کنار نیامدن	کاهش تنش	اقدام اجتماعی	نادیده گرفتن	سوزش خود	خودداری	تمرکز مثبت	منویت	آرام سازی
سبک اطلاعاتی	۰/۲۱ (**)	۰/۱۹ (**)		۰/۱۶ (**)		۰/۲۰ (**)				۰/۱۲ (*)					۰/۲۴ (**)	۰/۲۵ (**)
سبک هنجاری																
سبک سردرگم/اجتنابی		-۰/۲۳ (**)	-۰/۱۶ (**)			۰/۱۵ (**)		۰/۳۳ (**)	۰/۲۸ (**)			۰/۲۹ (**)			۰/۱۷ (**)	

(**) معنی داری در سطح ۰/۰۱ را نشان می دهد.

(*) معنی داری در سطح ۰/۰۵ را نشان می دهد.

به منظور بررسی و پیش‌بینی پذیری سبک‌های هویت، متغیرهای مربوط به سبک‌های کنار آمدن، به روش قدم به قدم وارد معادله رگرسیون شد. یافته‌ها نشان داد که روش‌های مراجعه به متخصص، تمرکز مثبت، و خودداری بهترین پیش‌بین‌های سبک هویت اطلاعاتی هستند. این سه متغیر به تنهایی ۱۱ درصد تغییرات سبک هویت اطلاعاتی را تبیین می کنند (جدول ۱۴).

جدول ۱۴. تحلیل رگرسیون متغیر وابسته سبک هویت اطلاعاتی

مدل	R	RS	Adj Rs	Std.Error
۱	۰/۲۵۵ (a)	۰/۰۶	۰/۰۶	۳/۶۴
۲	۰/۳۰۸ (b)	۰/۰۹	۰/۰۸	۳/۵۹
۳	۰/۳۳۶ (c)	۰/۱۱	۰/۱۰	۳/۵۶

a بیش بینی ها: (ثابت) مراجعه به متخصص
 b بیش بینی ها: (ثابت) مراجعه به متخصص، تمرکز مثبت
 c بیش بینی ها: (ثابت) مراجعه به متخصص، تمرکز مثبت، خودداری

تحلیل رگرسیون در مورد سبک هویت سردرگم / اجتنابی نشان داد که متغیرهای کنار نیامدن، حل مسئله، تعلق و کاهش تنش، ۱۹ درصد تغییرات سبک هویت سردرگم / اجتنابی را تبیین می‌کنند (جدول ۱۵).

جدول ۱۵. تحلیل رگرسیون، متغیر وابسته سبک هویت سردرگم / اجتنابی

مدل	R	RS	Adj Rs	Std.Error
۱	۰/۳۵ (a)	۰/۱۱	۰/۱۰	۳/۴۲
۲	۰/۳۷ (b)	۰/۱۴	۰/۱۳	۳/۳۷
۳	۰/۴۲ (c)	۰/۱۷	۰/۱۶	۳/۳۰
۴	۰/۴۴ (d)	۰/۱۹	۰/۱۸	۳/۲۸

a بیش بینی ها: (ثابت) کنار نیامدن
 b بیش بینی ها: (ثابت) کنار نیامدن، حل مسئله
 c بیش بینی ها: (ثابت) کنار نیامدن، حل مسئله، تعلق
 d بیش بینی ها: (ثابت) کنار نیامدن، حل مسئله، تعلق، کاهش تنش

چ) تفاوت دختران و پسران شاهد در استفاده از سبک‌های مقابله‌ای در جدول ۱۶ توزیع فراوانی همراه با میانگین F به دست آمده و سطح معنی داری به تفکیک جنسیت آمده است. به منظور اختصار و جلوگیری از طولانی شدن جدول سعی شده مواردی ذکر شود که در آنها تفاوت‌ها معنی دار است.

جدول ۱۶. تحلیل واریانس سبک‌های مقابله‌ای به تفکیک جنسیت

سبک‌های مقابله‌ای	جنسیت	تعداد	میانگین	درجه آزادی	F	سطح معنی داری
حل مسئله	دختر	۱۵۵	۸۷/۲۵	۱	۷/۵۵	۰/۰۰۶
	پسر	۸۸	۷۲/۰۹			
تلاش	دختر	۱۵۵	۷۰/۳۵	۱	۹/۳۴	۰/۰۰۲
	پسر	۸۸	۶۳/۳			
اقدام اجتماعی	دختر	۱۵۵	۵۱/۵۲	۱	۷/۰۵	۰/۰۰۸
	پسر	۸۸	۵۷/۸۴			
نادیده گرفتن	دختر	۱۵۵	۴۵/۶۹	۱	۱۱/۶۱	۰/۰۰۱
	پسر	۸۸	۵۳/۰۱			

معنویات	دختر	۱۵۵	۸۲/۶۱	۱	۱۶/۳۹	۰/۰۰۰
	پسر	۸۸	۷۲/۸۹			
مراجعه به متخصص	دختر	۱۵۵	۵۵/۱۹	۱	۱۸/۶۶	۰/۰۰۰
	پسر	۸۸	۶۶/۳۰			
تفریحات فیزیکی	دختر	۱۵۵	۵۲/۰۵	۱	۷۵/۲۵	۰/۰۰۰
	پسر	۸۸	۶۶/۸۹			

همان‌گونه که در جدول نیز مشاهده می‌شود، تفاوت در سبک‌های مقابله‌ای حل مسئله، تلاش، و معنویات بین دختران و پسران است و در راهبردهای اقدام اجتماعی نادیده گرفتن، مراجعه به متخصص و تفریحات فیزیکی به نفع پسران می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های مطالعه حاضر با این بسیاری از تحقیقات دیگر همسو است. به نظر می‌رسد که شکل‌گیری هویت در نوجوانان شاهد تفاوتی با سایر نوجوانان ندارد. نکته‌ای که مطالعه حاضر نشان می‌دهد این است که نقش پدر را در شکل‌گیری هویت نوجوان نمی‌توان نادیده گرفت. نوجوانانی که مادرشان ازدواج مجدد کرده‌اند نمرات بالاتری در سبک هویت اطلاعاتی کسب کرده‌اند. همان‌گونه که بیان شده است سبک هویت اطلاعاتی در الگوی مارسیا مطابق است با هویت موفق و یا دیررس. این یافته نشان می‌دهد که وجود پدر (ناپدری) می‌تواند اثر مثبتی در هویت یابی نوجوانان داشته باشد.

یکی از اهداف اساسی مطالعه حاضر بررسی این مسئله است که سبک‌های مختلف هویت در چه خانواده‌هایی و با چه عملکردهای مرتبط است. یافته‌ها نشان داد که نوجوانان دارای هویت موفق و یا دیررس در خانواده‌هایی رشد می‌کند که گرمی، صمیمیت و یکپارچگی در آنها بالاست و اعضای خانواده با یکدیگر روابط عاطفی خوبی دارند. سبک فرزندپروری دموکراتیک در این خانواده‌ها بیشتر حاکم است و در کل اعضای خانواده خود را خوشبخت تصور می‌کند و از بودن در کنار یکدیگر احساس رضایت دارند. همچنین در این خانواده‌ها، افراد آزادانه حق اظهار نظر دارند و مهارت‌های ابراز وجود به خوبی آموزش داده می‌شود. در چنین خانواده‌هایی مذهب نقش هماهنگ کننده رفتار

اعضای خانواده را دارد. نکته‌ای که در هیچ یک از تحقیقات مربوط به هویت‌یابی به آن اشاره نشده است. گفته می‌شود که مذهب کارکرد هماهنگ‌کننده‌ای در احساس هویت افراد دارد؛ بنابراین، بی‌دلیل نیست که افراد مذهبی ویژگی‌های شخصیتی مثبتی دارند، دارای رفتار با ثبات تری هستند و بالطبع دارای هویت موفق.

در عوض نوجوانان دارای هویت فولکوریک در خانواده‌هایی رشد یافته‌اند که دارای هم‌بستگی، و یکپارچگی هستند. آنها نیز خانواده‌های خود را خوشبخت ارزیابی می‌کنند ولی نه به اندازه نوجوانان دارای هویت موفق. فرق اساسی بین خانواده‌های نوجوانان دارای هویت فولکوریک و هویت موفق در سبک فرزندپروری آنهاست. خانواده‌هایی که نوجوانان دارای هویت فولکوریک از آنها برخاسته‌اند، کنترل‌کننده و مستبد هستند. تنبیه شدید در چنین خانواده‌هایی مرسوم است. افراد خانواده در بسیاری از موارد حق اظهار نظر ندارند و معمولاً تصمیمات آن سوی رئیس خانواده (پدر) گرفته می‌شود. چنین خانواده‌هایی به صورت بهم‌تنیده نیز توصیف شده‌اند به صورتی که هر یک از اعضا نمی‌توانند مرزهای روابط را مشخص کنند. آنها ممکن است از این امر شکایت داشته باشند که نمی‌توانند خودشان باشند.

نوجوانان دارای هویت ناموفق نیز در خانواده‌هایی رشد می‌یابند که بی‌قید هستند. مقررات خاصی در خانواده وجود ندارد و می‌توان گفت هر یک از اعضای خانواده برای خودش زندگی می‌کند و برنامه‌ریزی می‌کند. افراد خانواده کمتر به کار یکدیگر نظارت دارند و رفتار آنها ممکن است تحت تأثیر عوامل خارجی به راحتی تغییر کند. اگر چه رئیس خانواده ممکن است کمتر بر رفتار فرزندان خود نظارت کند ولی ممکن است در مواردی سخت‌گیری شدید و بی‌موردی اعمال کند. بنابراین شیوه فرزندپروری در این خانواده‌ها ترکیبی از سبک مستبد و بی‌قید است.

یافته‌های مطالعه حاضر نشان داد که نوجوانان دارای هویت موفق و یا دیررس از روش‌های مقابله‌ای سازگار و کارآمد مانند جستجوی حمایت اجتماعی، حل مسئله، اقدام اجتماعی، تمرکز مثبت و مراجعه به متخصص استفاده می‌کنند؛ در حالی که، نوجوانان دارای هویت سردرگم از روش‌های ناسازگارانه و ناکارآمد مانند کنار نیامدن، کاهش

تنش، سرزنش خود و جستجوی تعلق استفاده می‌کنند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که چگونگی مقابله با مشکلات، در نوجوانان دارای سبک‌های مختلف هویت، متفاوت است. این احتمال وجود دارد که بتوان با آموزش شیوه‌های مقابله‌ای سازگار و کارآمد، نوجوانان را در کسب هویت موفق یاری داد.

منابع

- آقاجانی، محمدحسین. (۱۳۸۱). *هنجاریابی مقدماتی پرسش‌نامه سبک هویت روی دانشجویان کارشناسی دانشگاه‌های تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت معلم.*
- اثنا‌عشری، مریم. (۱۳۷۸). *بررسی رابطه بین الگوهای خانواده و باورهای مذهبی با وضعیت‌های هویت در نوجوانان شهر اصفهان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه فردوسی مشهد.*
- ادبی، راضیه. (۱۳۷۹). *بررسی رابطه پایگاه هویت و سلامت روانی در اوایل و اواسط نوجوانی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده، تهران: دانشگاه الزهرا.*
- ارشدخرگرددی، محمدرضا. (۱۳۸۱). *عوامل اجتماعی مؤثر بر بحران هویت در بین دانشجویان کارشناسی دانشگاه تبریز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه تبریز.*
- اسماعیلی، جواد (۱۳۷۶). *مقایسه بحران هویت در دانش‌آموزان تیزهوش و عادی پایه های سوم راهنمایی و اول دبیرستان شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت معلم. ایرانفر، منیژه (۱۳۷۸). بررسی رابطه بین مفهوم ادراک خود با با هویت دانش‌آموزان دوم راهنمایی و سوم دبیرستان شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه الزهرا*
- حجازی، الهه و فرتاش، سهیلا. (۱۳۸۵). *تفاوت‌های جنسیتی در سبک‌های هویت، تعهد هویت و کیفیت دوستی. پژوهش زنان، دوره ۴، شماره ۳، صص ۷۶ - ۶۱*
- حسینی طباطبایی، فوزیه. (۱۳۷۷). *بررسی ارتباط بین پایگاه هویت و سبک‌های مقابله با بحران در نوجوانان شهر مشهد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه الزهرا.*

حسینی، منیژه. (۱۳۷۶). بررسی هویت با تأکید بر هویت شغلی و ارتباط آن با افسردگی در دانشجویان پزشکی و فنی - مهندسی دانشگاه رازی و علوم پزشکی کرمانشاه *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*. دانشگاه الزهرا.

دانشورپور، زهره؛ تاجیک اسماعیلی، عزیزا...؛ شهرآرای، مهرناز؛ فرزاد، ولی... و شکری، امید. (۱۳۸۶). تفاوت های جنسی در صمیمیت اجتماعی: نقش سبکهای هویت. *مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران*، سال سیزدهم، شماره ۴، صص ۴۰۴ - ۳۹۳

راستگو مقدم، میترا (۱۳۷۶). بررسی تحول شغلی از نوجوانی تا جوانی که در ارتباط آن با پیشرفت تحصیلی. *پایان نامه کارشناسی ارشد*. دانشگاه الزهرا.

رجایی، علیرضا؛ بیاضی، محمدحسین؛ و حبیبی پور، حمید. (۱۳۸۸). *باورهای مذهبی اساسی، بحران هویت و سلامت عمومی جوانان*. روانشناسی تحولی: روانشناسان ایرانی. سال ششم، شماره ۲۲، صص ۹۷ - ۱۰۷

شکرایبی، زهرا (۱۳۸۰). بررسی و مقایسه پایگاه‌های هویت در بین دختران و پسران دانشجوی *پایان نامه کارشناسی ارشد*. دانشگاه علامه طباطبایی.

شکری، امید؛ تاجیک اسماعیلی، عزیزا...؛ غنایی، زیبا؛ و دستجردی، رضا. (۱۳۸۶). تفاوت‌های فردی در سبکهای هویت و بهزیستی روانشناختی: نقش تعهد هویت. *تازه‌های علوم شناختی*، سال نهم، شماره ۲، صص ۴۶ - ۳۳.

فرزانه خو، مرجان؛ یارمحمدیان، احمد؛ و مولوی، حسین. (۱۳۸۸). تأثیر عملکرد کلی خانواده بر وضعیت هویت دانش آموزان. *مجله علوم رفتاری*، دوره سوم، شماره ۲، صص ۱۴۲ - ۱۳۵.

مکوند حسینی، شاهرخ. (۱۳۸۶). بررسی رابطه هویت یابی و سلامت روانی نوجوانان شاهد. *مجله روانشناسی*. سال یازدهم، شماره ۲، صص ۱۸۴ - ۱۶۷.

موسوی، سعید (۱۳۷۵). بررسی رابطه بین شناخت خویشتن والدین فرهنگی و غیرفرهنگی و هویت یابی فرزند جوان آن‌ها در شهر اراک. *پایان نامه کارشناسی ارشد* دانشگاه تربیت معلم.

Andrew, W. (2000). *Spirituality and Education*. London: Routledge Falmer.

Baetz, M.; Larson, D.B; Marcoux, G.; Brown, R; and Griffin, R. (2002). Religion in psychotherapy. *Canadian Journal of Psychiatry*, n47, pp159-168.

- Berzonsky M.D. (1992). Identity style and coping strategies. *Journal of Personality*. N60, pp 771-788.
- Berzonsky M.D. and Kuk, L.S. (2000). Identity status, identity processing style, and the transition to university. *Journal of Adolescent Research*. N15, pp 81-98.
- Mayers, D.G. (2000). The funds, friends, and faith of happy people. *American psychologist*, n55, pp6 -57.
- Phillips, M. T. (2008). Age-related Differences in Identity style: a cross-sectional analysis. *Current Psychology*. N27, pp05 -215

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی